

Stichting Kluften en Waarde

De tuin van de Nieuwe Wierde is één van de vier locaties waarlangs de Reitsemaborg wandeling loopt. Deze locaties hebben een historische band met de in het begin van de 18e eeuw verdwenen Reitsemaborg.

De vier locaties zijn:

1. Een informatiebord in de tuin van de Nieuwe Wierde,
2. Een tekening van de borg bij de ingang van de Nieuwe Wierde
3. Clantlaan nr.1 waar de borg heeft gestaan
4. de Dorpskerk op het Kerkplein waar de grafsteen van de laatste adellijke bewoner van de borg ligt.

De onderstaande informatie bestaat uit twee hoofdstukken.

In hoofdstuk 1 vindt u informatie over de ontwikkeling in de loop der jaren van het terrein waar nu de tuin is van het Multi Functioneel Centrum “De Nieuwe Wierde” (MFC)

In hoofdstuk 2 wordt u uitgebreid geïnformeerd over de bewoners van de borg. Dit hoofdstuk wordt op alle vier de locaties van de Reitsemaborg wandeling onder de QR codes op de informatie panelen identiek weer gegeven’.

Hoofdstuk 1, van borgterrein tot Wierde tuin.

Toen de borg nog bestond, was dit terrein het omgrachtte borgterrein van ongeveer 2,5 hectare groot. Op dat terrein vonden allerlei veelal agrarischer activiteiten plaats ten behoeve van de borg bewoners. Van al die activiteiten is heden ten dage niets meer terug te vinden. Ook van de borg zelf zijn tot nu toe geen restanten of afbeeldingen gevonden.

Bij de bouw van het bejaardenhuis in 1963/64, zijn in de bouwput restanten aangetroffen van préhistorische bewoning. Blijkbaar was deze plek in de préhistorie ook al aantrekkelijk om te verblijven.

Na de sloop van de Borg zo rond 1700, staat het terrein te boek als weiland en boomgaard. Het kaartje hiernaast, is een stukje van de kaart van Beckeringh uit 1781. (de z.g. Borgenkaart) Bij Grijpskerk schrijft hij op de kaart "oud Reitsema".

In het begin van de 20^e eeuw maken onder andere de voetbalvereniging en de

hengstenvereniging gebruik van het terrein.

In 1909 begon Tjipke Werkman er een tuinderij en hij bouwde het huis dat nu nog staat op Clantlaan 1. In de bouwvergunning staat het bouwperceel omschreven als een omgrachtte heemstede.

In de zestiger jaren van de vorige eeuw kocht de gemeente Grijpskerk het borgterrein om er woningen en een bejaardenhuis te bouwen.

De grachten zijn allemaal gedempt. Toch zijn niet alle sporen uitgewist. Op de kadastrale kaart van dit gebied, is achter de voormalige school op Kerkplein 6, hoewel gering van omvang, onmiskenbaar een klein stukje van de loop van de gracht te herkennen.

Hoofdstuk 2: De geschiedenis van de Borg Reitsema en haar bewoners.

Bron: De Ommelander Borgen en Steenhuizen. Van o.a. W.J.Formsma

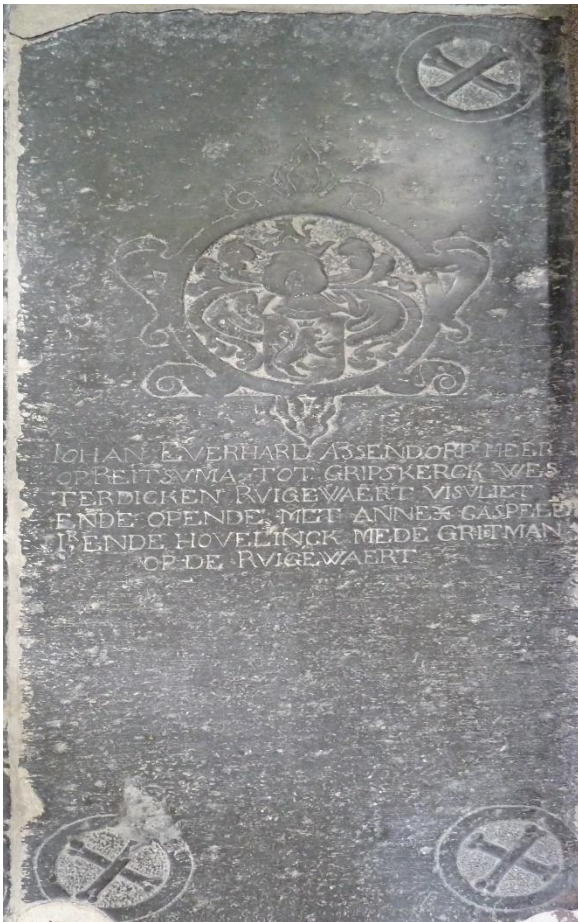
Deze borg zal zijn naam ontleend hebben aan het geslacht Reitsema. In de jaren 1445-1448 treffen we in het Westerkwartier aan Here, Yne en Rixt Reitsema. Aangezien hun woonplaats niet wordt aangegeven kunnen wij ze niet met zekerheid in contact brengen met Grijpskerk. Later zou er een familie Grijp gewoond hebben. Nicolaas Grijp gaat zelfs door voor de stichter van de kerk die aan het dorp zijn naam zou hebben gegeven omstreeks 1500. Schriftelijke gegevens hieromtrent zijn er niet.

De familie Grijp was een brouwersfamilie in de stad Groningen die inderdaad bezittingen had op de Waarden, namelijk Johan en Herman Grijpsheerd. Ook een Nicolaas Grijp komt voor, maar als priester in de A kerk te Groningen in 1483 en 1503. In 1538 treffen we Teso Kater aan als hoofddeling te Grijpskerk. Hij was getrouwd met een zekere Yeve. Het echtpaar wordt vermeld in de jaren 1515 en 1524. Zij zal de joffer Yeye" geweest zijn die van haar ouders Reitsmaheerd geërfd heeft. Hoogstwaarschijnlijk is zij te identificeren als Yeye Grijp. die omstreeks 1500 genoemd wordt. Wie haar ouders waren is echter weer niet bekend. In elk geval is vrijwel zeker, dat Reitsmaheerd aan de familie Grijp behoort heeft en door huwelijk aan Teso Kater is gekomen.

Een dochter van Teso, Bawe genaamd, huwde met Joost van Burmannia. Deze was in 1538 „redger" te Westerdijk (Grijpskerk), in het zelfde jaar dus, dat Teso Kater als hoofdelling voor komt. Naast Claes Clant komt Joost in 1541 voor als hoofdelling te Grijpskerk. Hij moet omstreeks 1544 gestorven zijn. Zijn zonen Claes en George van Burmannia komen in 1557 en 1558 voor als hoofdellingen te Grijpskerk. Bij de dood van hun moeder Bawe viel de Reitsemaheerd in 1561 toe aan Claes, gehuwd met Adda Onsta. Herhaaldelijk treffen we nu Claes van Burmannia aan als jonker en hoofdelling te Grijpskerk. In 1567 diende hij bij de officiaal van Munster een klacht in over het onzedelijk leven van de pastoor van Grijpskerk. In 1577 was hij zelfs gedeputeerde voor de Ommelanden ter Staten Generaal. Zijn rijkdom was blijkbaar niet in overeenstemming met zijn hoge positie. In 1576 eisten zijn crediteurs de verkoop van zijn borg en landerijen. Dit schijnt evenwel te zijn verhinderd. In 1580 nam hij deel aan de strijd tegen Rennenberg, maar in 1581stierf hij reeds. De borg, in 1582 Bourmanniasaete genoemd , kwam na zijn dood aan zijn dochters Eva en Adda, die waarschijnlijk in Leeuwarden woonden. Later is de borg gekocht door Ursula Canters, weduwe van Evert van Asschendorp, vermoedelijk in 1595, toen verschillende goederen van wijlen Claes van Burmannia aan de koop kwamen.

De Van Asschendorpen behoorden tot een brouwersfamilie in de stad Groningen. Door de Engelse koning zouden Joachim en Everhard van Asschendorp in de adelstand zijn verheven, omstreeks 1605. In elk geval voerde de zoon van Evert van Asschendorp en Ursula Canters, ook Evert (Everhardus) geheten, de jonkerstitel. Hij trouwde met een freule namelijk Frederica Rengers in 1609. Hij is verder bekend geworden door zijn aandeel in de herbouw van de tijdens de oorlog verwoeste kerk van Grijpskerk, zoals blijkt uit de nog aanwezige gedenkstenen in de kerkmuur. Hij stierf vóór 12 juni 1624. Zijn gelijknamige zoon huwde in 1643 met Emerentiana Manninga van Dijksterhuis. Hij stierf jong vóór 25 augustus 1646. Zijn zoon Johan Everhard zal Reitsema geërfd hebben. Hij trouwde met Gesina Clant in 1664. Zijn dood viel pas in 1692, maar lang tevoren in 1675, was de borg wegens schulden verkocht. De grafstenen die Johan Everhard voor zich zelf blijkbaar vóór de verkoop heeft laten aanbrengen, bevinden zich nog in de kerk te Grijpskerk, maar de tekst is niet voltooid en de sterfdatum niet ingevuld. Bij de gerechtelijke verkoop in 1675 wordt het goed aldus beschreven: de borg Reitsema met de behuizing. schuur en meiers behuizing op de singel appelhoven, keuken en bloemhof, ook het oude hof tegenover de borg, benevens het geboomte en alle heerlijkheden, gerechtigheden, gestoelte. kelders en graven in de kerk. de kooi en alle andere annexen, alsmede de gerechtigheden, grietenij, overrecht, zijk- en buurrecht, vallende op Walfkerna, Altinga, Ooster Umastede, Peter Harckensstede, Burmaniastede. Wyrtsmithsstede. .Aikemastede, Laersstede. Verder nog grietenij en dijkrechten op nader genoemde heerden op de waarden en elders, met 104 ½ gras land. Waar onder de borgstede, hoven en plantages ongeveer 12 grazen besloegen. Koopster werd voor 24.500 gl. Barbara van Wingen, weduwe van Siger Sigers. Na haar dood op 30 juli 1678 werd haar zoon Albert Sigers heer op Reitsema. Deze stierf in 1692en dan vererft de borg in 1694 op zijn zoon Anchises Frederick Sigers. Deze verkocht in 1701 de borg met bijbehoren aan Lucas Clant van Aykema en Carel Ferdinand van In- en Kniphuisen. Spoedig daarna zal de borg gesloopt zijn, althans in een stuk van 1730 wordt nog wel van hornleger, singel en laan gerept, maar niet meer van een borg.

Grafsteen van Johan Everhard Asschendorp, gelegen in de kerk op het kerkplein te Grijpskerk.

De steen liet hij maken vóór hij failliet ging. Hij stierf in 1692 in Groningen. Waarschijnlijk is hij daar ook begraven. Wellicht is dat ook de reden dat zijn leeftijd en sterfdatum niet op de steen zijn aangebracht. Ook kan het zijn dat toen hij stierf er geen geld was om zijn sterf datum op de steen aan te brengen.

ANNO ---, DEN ---, IS IN DEN HEERE
GOODTSALICHLICKEN ONDTSLAPEN JR.
JOHAN EVERHARD ASSCHENDORP, HEER
OP REITSSUMA, OUDT ONTRENDT-----
JAER, ENDE LEIDT ALHIER BEGRAVEN,
VERWACHTENDE EEN SALIGHE
OPSTANDINGHE IN CHRISTO JESU.

JOHAN EVERHARD ASSCHENDURP, HEER
OP REITSSUMA, TOT GRIPSKERCK,
WESTERDICKEN, RUIGEWAERT, VISVLIE
ENDE OPENDE MET ANNEX CASPELLN JR.
ENDE HOVELINCK, MEDE GRIETMAN OP

DE RUIGEWAERT.

Johan Evert van Asschendorp overleden 17 maart 1692, oud c. 50 jaren.

De financiële ondergang van Johan Everhard Asschendorp

21 mei 1663 - 6 april 1665 - Reint Clant jonker ende hoveling tot Loppersum, Netinge verklaart dat voor hem is verschenen *mijn l. broeder* jonker Jan Evert Asschendorp, heer toe Reijdzuma, jonker en hoveling te Grijpskerk, Westerdijken, Ruigewaard, in Westerdeel Langewold, te Visvliet en Loppersum, deze leent van schrijver Jan Luitiens Levinck en vrouw Jeijen Clasens anders Levinck (ehel.) 2.000 car.gld. à 5%. Borgen: Reint Clant en vrouw Sibilla Clant geboren Asschendorps (ehel.).

14 september 1667 - 16 september 1667 - Johan Everhard Asschendorp, heer tot Reitsuma, jonker en hoveling tot Grijpskerk, Visvliet, Westerdijken, Ruigewaard en in Westerdeel Langewold, leent van vrouw IJda Berents Sevensteern, weduwe Drapers, 2.000 car.gld. à 5%. [In de marge: den 16 oktober 1668 gecancelleerd verdoond.]

10 december 1667 - 15 januari 1668 - Johan Everhard Asschendorp, heer op Reijtsuma, tot Grijpskerk, Visvliet, Ruigewaard en in Westerdeel Langwolt cum annexis jonker en hoveling leent van de heer Samuel Emmius, raadsheer in Groningen, en vrouw Anna Sigers (ehel.) 1.000 car.gld. Hij belooft op 25 april 1668 te betalen 18 car.gld. 15 stuiver, zijnde 4½ maand rente tegen 5% jaarlijks. En vervolgens tegen 5% jaarlijks

10 december 1667 - 15 januari 1668 - Johan Everhard Asschendorp, heer op Reijtsuma, tot Grijpskerk, Visvliet, Ruigewaard en in Westerdeel Langwolt cum annexis jonker en hoveling leent van de heer Samuel Emmius, raadsheer in Groningen, en vrouw Anna Sigers (ehel.) 1.000 car.gld. Hij belooft op 25 april 1668 te betalen 18 car.gld. 15 stuiver, zijnde 4½ maand rente tegen 5% jaarlijks. En vervolgens tegen 5% jaarlijks.

15 augustus 1666 - 19 februari 1668 - Johan Evert van Asschendorp, heer tot Reitzema, jonker en hoveling tot Grijpskerk, Ruigewaard etc. en vrouw Gesina Clant (ehel.), lenen van Abel Hovinge, voormond, Bartolomeus Roelefs en Hendrick Nisinck voogden over wijlen Jacob Hovinge kinderen 1.200 car.gld. à 5%.

5 juni 1668 - 5 juni 1668 - Johan Everhard van Asschendorp, heer op Rijetzuma te Grijpskerk, Visvliet, Westerdijken, Ruigewaard etc. in Westerdeel Langewold cum annexis jonker en hoveling, leent van Samuel Emmius, raadsheer in Groningen, tegenwoordig hoofdman van de Hoge Justitie Kamer van Stad en Lande, en vrouw Anna Sigers (ehel.), 2.000 car.gld. à 5%.

3 augustus 1666 - 23 april 1669 - Johan Everhard Asschendorp, heer op Reijtsma, tot Grijpskerk, Westerdijken, Ruigewaard, Visvliet en Opende etc. jonker en hoveling leent van seigneur Henrick Bartols, koopman en burger in Groningen, en vrouw Lucretia Rottgers (ehel.) 1.000 car.gld. à 5%.

21 januari 1671 - 16 mei 1671 - Johan Everhard van Asschendorp heer op Reijtsuma, jonker en hoveling tot Grijpskerk, Visvliet, Westerdijken, Rugewaert en Westerdiel Langewolt, mede gedeputeerde state dezer provincie van Stadt ende Lande, en vrouw Gesina Asschendorp geboren Clant (ehel.) zijn schuldig aan Conraed Veencamp, wijnhandelaar te Groningen, en vrouw Annetien Straetmans (ehel.) 1.300 car.gld. à 5%. Wegens geleverde wijn en geleend geld.

30 september 1671- 9 oktober 1671 - Wij Johan Asschendorp heer tot Reitsma Jonker en hoveling tot Grijpskerk, Visvliet, Westerdijken, Ruigewaard en in Westerdeel Langewold en vrouw Gesina van Asschendorp geboren Clant (ehel.) zijn schuldig aan Hendrick van Loon en vrouw Nesina Zonnema anders van Loon (ehel.) 1722 car. gld.ij beloven 5 % rente te betalen. Gezegeld door J. E. Asschendorp zelf.

30 maart 1685 - 2 april 1685 - Lucretia Rotgers, geassisteerd door haar man soll. Eppo Harckens, en Clara Bartels, ook geassisteerd door haar man Willem Altinck, verkopen aan Albert Sighers, heer op Reijtsma en raadsheer in Groningen, mede gedeputeerde staat dezer provincie, en mevrouw Saeckien Andla (ehel.) 48 à 49 grasen land, afgescheiden van een heerd land, genaamd *Jan Grijps heerd*, op de Oosterwaert onder de klokslag van Grijpskerk gelegen, met de behuizing, bomen, plantagen, hekken en wringen, *mistgaders een der grieteije volgens klauwen ommeganck collatien*, zoals tegenwoordig meierwijze gebruikt door Sijmon Koens en zijn vrouw. Koopsom 4300 car. gld. Hierbij is bedongen dat de koper het jaar huur verschenen midwinter 1684 zal beuren en dat alle voorgaande huren ten profijte van de verkoopster zal komen.

31 maart 1685 - 2 april 1685 - Cathalina Constants, weduwe Rotgers, en Willem Altingh verklaren zich borg te hebben gesteld m.b.t. de vrije levering van 48 à 49 grasen land, afgescheiden van een heerd land genaamd *Jan Grijps heerd*, gelegen op de Oosterwaert onder de klokslag van Grijpskerk, met de behuizing, etc, zoals Lucretia Rotgers, vrouw van solliciteur Eppe Harckens, en Clara Bartels, vrouw van voornoemde Willem Altingh, gisteren volgens verzegeling hebben verkocht aan Albert Sighers, heer op Reitsema, raadsheer in Groningen en mede gedeputeerde staat dezer provincie, en mevrouw Saeckien Andla (ehel.).

21 februari 1694 - Clant van Aduwert, voormond, Herm Wolthers, sibbe en Clemens Hermius, vreemde voogd over het nagelaten zoontje van wijlen kapitein Mello Clant bij wijlen vrouw Barbera Sighers, Anchises Fredrick Sighers en Siger Sighers, geassisteerd door doctor Wildervanck en advocaat Cranholt, ze verklaren dat ze met de gekozen compromismannen borgemester Johan van Julsingha, Reneke Busch en raadsheer Wolthers, een afkoop maken m.b.t. de nalatenschap van wijlen raadsheer Albert Sighers.

De heer Clant van Aduwert is ten deel gevallen de behuizing met 68 grasen land op de Ruigewaert, zoals Jan Lolckes meierwijze gebruikt. Een huis met 75 grasen land op de Waert, zoals worden gebruikt door Maria Sigers. De halve behuizing met de helft van 70 grasen land te Oldekerck [=Oldekerk], zoals Jacob Dates gebruikt. Tien grasen land te Wierum. Drie grasen te Grijpskerk achter Pieter Siours huis, zoals Cornelis Ipes gebruikt. De helft van t Busch de Sanden met de helft van de landerijen. Een verzegelde brief van 1.500 gld. . Nog 337 gld. en nog van 1.000 250 gld. en dan nog van 281 gld. alle vier ten laste van de stad. Me nog de renten van dien.

Anchises Fred. Sighers is ten deel gevallen de borg *Reijtsema* te Grijpskerk. Zie keerskoopbrief d.d. 10 oktober 1676, alsmede een ommegang in de heerlijkheid van Visvliet. Een de volgende landerijen: 7 grasen met het oude hof zoals Geert Schipper gebruikt; 4 grasen naast de Cooijsvenne zoals Tieert Hillebrants gebruikt; 11 grasen zoals Jan Eissens gebruikt; 6 grasen achter de Cingel zoals Hindrick Claesen gebruikt; 4 grasen de Coije venne genoemd zoals Willem Pieters weduwe gebruikt; het grote hof bij de Borgh; 18 grasen met het Cingelhuijs zoals Lambert Kems gebruikt; 59 grasen in de Hellevenne zoals Jacob Luilffs gebruikt; 11 en 4 grasen in de Hellevenne zoals Jan Harckens gebruikt; 2 grasen achter de Cingel zoals Jan Eijssens gebruikt; 6 grasen achter de Olde Hoff; de Coeij 5 grasen zoals Gerrijt Claesens gebruikt; 5 grasen door de schippers gebruikt; 15 heemsteden te Grijpskerk; een behuizing met 47 grasen op de Waert, zoals Douwe Jacobs gebruik; een verzegelde brief van 100 gld., 100 gld., 400 gld. en 2.500 gld. samen ten laste van de provincie. Siger Sigers verkrijgt een huis met 96 pondematen te Visvliet zoals Egbert Jans gebruikt.

Bron: Groninger archieven, GAG IIIx schuldprotocol.